

Venster 9b

Het Gasthuisfonds

Tot in de middeleeuwen was de armenzorg min of meer het monopolie van de kerken en de kloosters. De armen die zich onderwierpen aan de regels van de kerk kwamen in aanmerking voor leniging van hun stoffelijke noden zoals voedsel, onderdak en ziekenzorg. Omstreeks 1100 nam Guy, een burger van de Franse stad Montpellier, het initiatief tot armenzorg buiten de kerk om, zodat die ook binnen het bereik kwam van behoeftigen die niet door de kerk werden geholpen. Het door Guy de Montpellier gestichte Heilige Geestgilde was het begin van de algemene armenzorg die zich vanuit dit initiatief over het gehele christelijke westen verspreidde.

Zo werden er in de steden, als alternatief voor de traditionele huisvesting van vreemdelingen in kloosters, gasthuizen opgericht. En omdat er onder de bezoekende vreemdelingen nogal eens zieken waren, kreeg na verloop van tijd elk gasthuis een ziekenvertrek. Geleidelijk aan ontwikkelden gasthuizen zich van een *hospice* (gastenverblijf) tot een hospitaal waarin de patiënten zonder onderscheid van geloof werden verpleegd. Dit verklaart tevens waarom je in de benaming van veel moderne ziekenhuizen de begrippen 'gasthuis' en 'hospitaal' nog vaak tegenkomt.

Gasthuisstraat

In Doetinchem vanaf 1363

Ook in het laatmiddeleeuwse Doetinchem, dat als marktstad en centrumplaats veel vreemdelingen aantrok, was al vanaf de veertiende eeuw een gasthuis. Het oudste document waarin daarvan gewag wordt gemaakt, dateert uit 1363. Het is niet toevallig dat de stichting ervan min of meer samenviel met de crisissituatie rondom het klooster Bethlehem waar, als gevolg van de sterke verdeeldheid in die tijd, de gastvrijheid tot het uiterste minimum was gedaald.

Het Doetinchemse gasthuis, waaraan vanaf het begin van de vijftiende eeuw in de stukken veelvuldig wordt gerefereerd, stond aan de Boliestraat (toen 'Bodelstraat' genoemd). De huidige Gasthuissteeg herinnert daar nog aan. De voormalige Lutherse

Kerk (Drie Koningen Kapel) was de oorspronkelijke kapel van het gasthuis. Het complex omvatte verder een zestal armenhuisjes, een schuur en tuinen. Of in het gasthuis ook vreemdelingen en zieken werden gehuisvest valt uit de stukken niet op te maken. Wel dat het mensen opnam die zich inkochten om voortaan verzorgd te worden. Wanneer het oorspronkelijke gasthuis werd gesloopt is niet bekend, wel dat het op een gegeven moment werd verplaatst naar de Houtkamp ter hoogte van Wildenbeest (nu Hart van Doetinchem).

Het officiële ontstaansjaar: 1424

Vanaf 1424 is er in de stukken sprake van schenkingen in roerende en onroerende goederen aan het gasthuis. Daarom besloot het college van provisors in 2000 dat 1424 als het officiële ontstaansjaar van het Gasthuisfonds moeten worden aangemerkt. Vanaf deze tijd heeft de magistraat het opperbeheer over het gasthuis. De naam Heilige Geestgilde verdwijnt uit de stukken; die taak wordt overgenomen door de gasthuismeester die door de magistraat zijn aangesteld. Tegenwoordig wordt het Gasthuisfonds bestuurd door zeven zogenaamde provisors. Het voert te ver op deze plaats de veelbewogen geschiedenis van het Gasthuisfonds in detail te behandelen. Wie zich daarin wil verdiepen zal onder meer stuiten op de uitverkoop door de gemeente van de meeste eigendommen van het Gasthuisfonds in de jaren na de Franse overheersing (1795-1813). Ronduit pikant zijn de pogingen – geheel haaks staand op de idealen van Guy de Montpelier – om de charitatieve zegeningen van het Gasthuisfonds te beperken tot protestanten en rooms-katholieken ervan uit te sluiten.

Actief fonds

Het gasthuis bestaat allang niet meer, maar het Gasthuisfonds is nog volop actief, dankzij een bezit dat in de miljoenen euro's loopt. De renteopbrengst daarvan wordt gebruikt voor financiële hulp, aan zowel individuen die de noodzakelijke uitgaven voor hun levensonderhoud niet meer kunnen betalen als aan groepen en organisaties die op zoek zijn naar financiering van bijzondere charitatieve initiatieven. Het Gasthuisfonds heeft daarvoor jaarlijks een bedrag van ruim honderdduizend euro beschikbaar. Jaarlijks worden tussen de 150 en 200 verzoeken om hulp in behandeling genomen. Een bekend voorbeeld van het huidige bezit van het Gasthuisfonds zijn de in 1910 gebouwde woningen aan de Walstraat waar een plaquette herinnert aan de oorsprong van het fonds.

Bronnen:

- Brochure Gasthuisfonds
- Jan Leerink: *Het Gasthuisfonds te Doetinchem*. Interne publicatie van het Gasthuisfonds, 2006